

Podpora sociálnej pozornosti, interakcie a komunikačných zručností

strana 4

strana 5

strana 6

strana 7

strana 8

PodĎakovanie

Univerzita La Trobe získala financovanie na vypracovanie tejto brožúry prostredníctvom svojho Výskumného centra autizmu Olgy Tennisonovej (OTARC) od vlády štátu Viktória

Slovenská verzia tejto brožúry vznikla vďaka projektu „Mobilná aplikácia na včasné zachytenie detí s autizmom pre marginalizované skupiny“

Projekt „Mobilná aplikácia na včasné zachytenie detí s autizmom pre marginalizované skupiny“ je podporený z programu ACF- Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021.

Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou.

FINANCOVANIE PROJEKTU

REALIZÁTOR PROJEKTU

PARTNERI PROJEKTU

PODPORA PROJEKTU

Vydala Univerzita La Trobe v Austrálii.

© La Trobe University 2019.

Prvé vydanie 2019.

Autorské práva k tomuto dielu patria Univerzite La Trobe.

Materiál v tomto diele podlieha licencií Creative Commons - uznanie autorstva nekomerčné, bez použitia odvođenín.

O tejto brožúre

Táto brožúra vám prináša tipy na interakciu s deťmi vo veku od 11 mesiacov do 30 mesiacov. Ak chcete získať viac informácií, obráťte sa na svojho pediatra, logopéda a CVI.

Malé deti sa neustále učia. Učia sa z interakcií s inými ľuďmi. Ak má dieťa problémy so svojou sociálnou pozornosťou, interakciou a komunikačnými zručnosťami, ovplyvňuje to jeho schopnosť učiť sa od iných.

Problémy so sociálnou pozornosťou, interakciou a komunikáciou môžu zahŕňať znížený, nepravidelný alebo nekonzistentný:

- očný kontakt
- reakciu na oslovenie menom
- ukazovanie prstom, sledovanie pohľadom
- mávanie, tieskanie a iné gestá
- napodobňovanie
- symbolickú hru na niekoho alebo na niečo
- ukazovanie hračiek iným
- sociálne úsmevy
- zdieľanie emócií.

Každé dieťa je iné.

Používanie jednoduchých a účinných stratégií prispôbených ich záujmom a štýlu učenia môže pomôcť rozvíjať ich komunikačné a sociálne zručnosti.

rozprávaj

ukazuj

hraj sa

spievaj

čítaj

Rozprávanie

s dieťaťom mu pomáha rozvíjať svoje
• porozumenie jazyka • používanie jazyka • slovnú zásobu.

Pozorujte a komentujte

Rozprávajte o predmetoch, ľuďoch, činnostiach a udalostiach, ktoré vaše dieťa zaujímajú.

Opisujte, čo sa práve deje

Keď sa so svojim dieťaťom hráte, rozprávajte mu o tom, čo práve robíte.

Napríklad, keď "kŕmite" bábiku, povedzte: "Bábo je hladné, bábo papá kašu".

Opakujte zvuky a slová, ktoré vaše dieťa vysloví.

Odmlčte sa medzi jednotlivými slovami a frázami a počkajte, či vaše dieťa zareaguje alebo zopakuje to, čo hovoríte.

Zdôraznite kľúčové slová, napríklad:

- "Pozri, **vlak**"
- "Toto je **pes**"
- "Daj mi tú **knihu**, prosím".

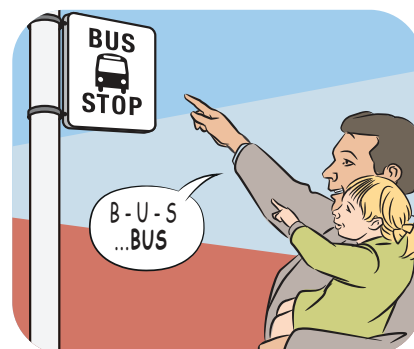
Rozviňte to, čo hovorí vaše dieťa

Napríklad, ak vaše dieťa:

- nepoužíva slová – použite iba jedno slovo, keď s ním hovoríte, napríklad "**pit**"
- používa jedno slovo – použite dve slová, keď s ním hovoríte, napríklad "**Ešte pit?**"
- používa dve slová – použite tri slová, keď s ním hovoríte, napríklad "**Chceš ešte pit?**".

Klad'te otázky

Povzbudzujte svoje dieťa k odpovedi tým, že položíte otázku a odmlčíte sa.

Hovor so mnou o každodenných veciach a rozprávaj mi o veciach, na ktoré sa dívam a na ktoré ukazujem.

Tipy

https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Katedry/KL/Texty__knihy/Kniha_o_detskej_reci.pdf

Hovorte so svojim dieťaťom v jazyku, ktorý ovládate najlepšie. <<http://bit.ly/2Xhrldt>>

Informácie pre rodičov na web stránke State Government Education and Training.

Výchova dvoj- a viacjazyčných detí

<<http://bit.ly/2Gp02hp>>

rozprávaj

ukazuj

hraj sa

spievaj

čítaj

Ukazovanie pomáha deťom:

- učiť sa nové spôsoby správania
- zlepšiť porozumenie
- učiť sa nové zručnosti.

Učenie a komunikáciu svojho dieťaťa môžete podporiť tým, že mu ukážete, o čom hovoríte. Existuje niekoľko spôsobov, ako to môžete urobiť.

Ukážte dieťaťu, čo chcete, aby urobilo

Deti sa učia pozorovaním iných. Keď máte pozornosť dieťaťa, pomaly rozdeľte úlohu na jednotlivé kroky a veďte ho krok za krokom, aby videlo, čo robíte.

Môžete, napríklad, predviesť svojmu dieťaťu, ako sa číta kniha tak, že mu ukážete, ako sa obracajú strany. Môžete mu aj ukázať, ako to môže urobiť samo tým, že mu fyzicky povediete ruku.

Povedzte dieťaťu, čo chcete, aby napodobnilo

Môžete verbálne predviesť slová alebo frázy, ktoré by malo vaše dieťa používať.

Napríklad, keď svojmu dieťaťu niečo dávate, povedzte "**Ďakujem**".

Ukazujte na reálne predmety

Tým, že dieťaťu ukážete predmet, o ktorom hovoríte, mu pomôžete pochopiť, že veci majú názvy.

Napríklad, keď poviete "**knih**a", vezmite knihu a ukážte ju dieťaťu.

Používajte gestá

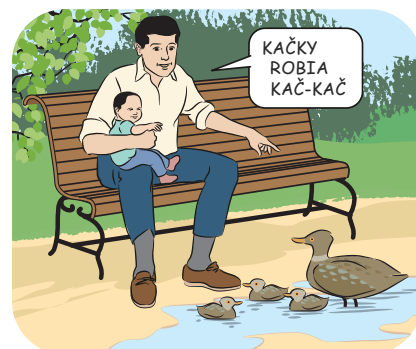
Pridaním gest a predvedením danej činnosti môžete pomôcť svojmu dieťaťu porozumieť významu vašich slov. Robte tieto pohyby tak výrazne, aby si ich dieťa všimlo!

Napríklad, gestá zahŕňajú prikývnutie hlavou na vyjadrenie "áno" a potrasenie hlavou na vyjadrenie "nie", mávanie znamená "pá-pá".

Používajte obrázky

Ak dieťaťu ukážete obrázky toho, o čom hovoríte, pomôže mu to pochopiť význam vašich slov.

Napríklad, ukážte svojmu dieťaťu obrázok jeho topánok a potom povedzte "**prines mi svoje topánočky**".

Objavujme svet vonku a rozprávajme si o tom, čo vidíme.

Tipy

Prečítajte si viac na <https://www.online.autistipresov.sk/>

rozprávaj

ukazuj

hraj sa

spievaj

čítaj

Hranie sa učí deti, ako:

- používať zvuky, činnosť a slová ako súčasť hry
- byť s ostatnými v sociálnom kontakte
- riešiť problémy
- striedať sa.

Pri hre sa nechajte viesť dieťaťom a pridajte sa k tomu, čo robí alebo s čím sa hrá. Hra sa tak stáva zábavnejšou pre vás aj pre vaše dieťa.

Spoločná hra s hračkami a hrami môže vaše dieťa povzbudiť ku komunikácii s vami, napríklad tak, že vás požiada o pomoc, vypýta si viac, vystrieda sa s vami, díva sa na vás, vydáva zvuky alebo hovorí slová, a podobne..

Príklady hračiek, ktoré povzbudzujú ku komunikácii:

Bublíny – fúkajte bubliny, aby ich vaše dieťa chytalo. Počkajte, kým sa na vás dieťa nepozrie, alebo kým neurobí gesto či zvuk, ktorým by vám povedalo, že máte fúkať viac bublínok.

Naťahovacie hračky a hracie skrinky – počkajte si, či vás dieťa požiada o pomoc. Všimajte si, či sa na vás pozrie, urobí gesto alebo vydá zvuk, keď sa niečo udeje.

Lopty – gúľajte loptu smerom k vášmu dieťaťu a povzbudte ho, aby vám ju prigúľalo späť

Kocky – postavte vežu z kociek a zbúrajte ju. Pozrie sa dieťa na vás, zareaguje gestom, alebo vydá zvuk? Nechajte si niekoľko kociek pre seba a uvidíte, či si ich vaše dieťa vypýta.

Príklady hier, ktoré sa spolu môžete hrať:

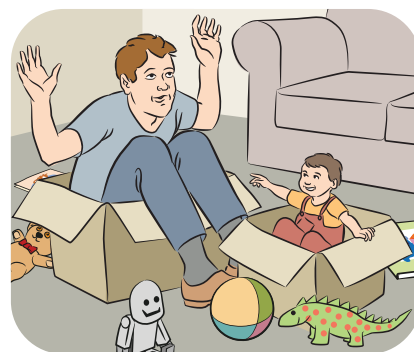
Kukuk – vezmite deku a podržte ju pred sebou, následne deku rýchlo zložte a s nadšením zvolajte "kukuk!" Opakujte.

Šteklenie – vystrite ruky k dieťaťu, naznačujte rukami pohyby šteklenia a hovorte "Šteklím, šteklím, šteklím".

Naháňačka / Chytím ťa – povedzte "Chytím ťa" niekoľko krát, pričom sa približujete k dieťaťu s rukami vystretými pred sebou .

Navštív so mnou materské centrum alebo detské ihrisko

Daj mi plastovú misku alebo lepenkovú škatuľu a sleduj, ako moja predstavivosť dostáva krídla

Tipy

Požičajte si zábavné a vzdelávacie hračky, hry, puzzle a aktivity z knižnice hračiek.

Navštívte materské centrum vo vašom regióne.

Obohaťte domáce vzdelávacie prostredie svojho dieťaťa o nápady z Small Talk <<https://www.smalltalk.net.au>>

rozprávaj

ukazuj

hraj sa

spievaj

čítaj

Spievanie zlepšuje deťom:

- sebavedomie a identitu
- komunikačné zručnosti
- jazyk
- reč.

Spievajte pesničky, ktoré sú typické svojim **rytmom a opakovaním**.

Spievajte známe pesničky a dookola ich opakujte

Po tom, čo pesničku zaspievate niekoľko krát, počkajte a sledujte, či vám vaše dieťa povie slovami alebo rečou tela, že chce, aby pesnička pokračovala.

Pridajte jednoduché pohyby

Dieťaťu môžete pomôcť napodobňovať vaše činnosti alebo pohyby. Postupne znižujte mieru pomoci, ktorú mu poskytujete, až kým nebude schopné napodobňovať činnosti samo.

Keď spievate, skúste sa pred svoje dieťa posadiť,

aby tak mohlo sledovať vaše pohyby.

Odstráňte rozptyľujúce prvky, ako je iPad alebo televízor, aby sa dieťa mohlo sústrediť na interakciu s vami.

Pesničky vhodné pre všetky vekové skupiny

- Ide, ide vláčik
- Prší, prší
- Kukulienka, kde si bola?
- Strýko Donald farmu mal
- Malička som
- Ťuki, ťuki, ťukalo
- Pláva kačka po jazere
- Medvedku, daj labku

Pesničky zahŕňajúce pohyb

(pre deti vo veku 24 mesiacov a staršie)

- Varila myšička kašičku
- Kolo, kolo mlynské
- Čižiček, čižiček
- Hlava, ramená, kolená, palce
- Oli, Oli Janko
- Keď si šťastný

Pusť hudbu a poď so mnou spievať a tancovať.

Sledujte a učte sa populárne detské pesničky a riekanky

<https://www.online.autistipresov.sk/hudobno-pohybove-hry-vidео/>

<https://www.startlab.sk/projekty/2015-pomozte-nam-vydat-prvu-knizku-romskych-riekaniek/>

rozprávaj

ukazuj

hraj sa

spievaj

čítaj

Čítanie u detí podporuje:

- rozvoj mozgu a kognitívny rozvoj
- jazykové zručnosti a slovnú zásobu
- emocionálne porozumenie.

Čítajte knihy, ktoré majú **dobré rýmy, rytmus, opakovanie a čitateľnosť**.

Sledujte, na ktoré obrázky sa dieťa pozerá a následne dané predmety pomenujte.

Pýtajte sa o obrázkoch jednoduché otázky

ako napríklad "Kde je psíček?" a sledujte, či naň vaše dieťa ukáže prstom alebo gestom.

Odmlčte sa, kým prečítate niektorý riadok alebo frázu v knihe a počkajte, či ju vaše dieťa doplní.

Nadviažte na záujmy svojho dieťaťa

Nechajte dieťa, aby si samo vybralo knihu v knižnici. Ak je pre dieťa ťažké rozhodnúť sa, ukážte mu dve knihy a nechajte ho, nech si z nich jednu vyberie.

Knihy vhodné pre deti vo veku 12 a viac mesiacov

- S. Kapalková, P. Čejka: Kde je Nina?
- Moje najmilšie zvieratká na dvore
- S. Kapalková, P. Čejka: Dobrú noc!
- S. Kapalková, P. Čejka: Kniha o nočníku
- J. Háj, H. Zmatlíková: Nakreslím si dom

Knihy vhodné pre deti vo veku 24 a viac mesiacov

- M. Rázusová-Martáková: Môj macík
- V. Sutejev – O kuriatku Píp
- M. Rázusová-Martáková: Zatúlané húsa
- Z. Miler, E. Petiška: Krtkove nohavičky

**Čítaj si so mnou knihy.
Pomôž mi držať knihu a
otáčať strany.**

Tipy

Navštívte svoju miestnu knižnicu a požičajte si z výberu detských kníh zadarmo alebo navštívte hodinu spoločného čítania rozprávok. Nájdite si knižnicu najbližšie k vám.

Prečítajte si viac o tom, ako si čítať knihy a rozprávať s bábätkami a malými deťmi

https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Katedry/KL/Texty__knihy/Kniha_o_detskej_reci.pdf

Viac informácií

Monitorovanie sociálno-komunikačných zručností vášho dieťaťa doma

ASDetect <<http://www.asdetect.org>>
Bezplatná mobilná aplikácia, ktorú môžu rodičia a opatrovatelia detí používať na sledovanie detských sociálno-komunikačných míľnikov a skoré príznaky autizmu.

Ďalšie zdroje pre rodičov sú k dispozícii na webstránke <https://acva.sk/>

Informácie o autizme

<https://acva.sk/>

<https://www.autistipresov.sk/>

<https://andreas.sk/>

<https://asociaciavi.sk/#poskytovatelia>

<https://www.auti8.sk/>

Dostupná podpora a služby

Centrá včasnej intervencie

Pre viac informácií kontaktujte najbližšie Centrum včasnej intervencie. Kontakty nájdete na:

<https://asociaciavi.sk/#poskytovatelia>

<http://www.cvislovensko.sk/>

Viac zdrojov v angličtine

Early Days <<https://www.amaze.org.au/support/early-days>>
Amaze ponúka workshopy o autizme zdarma.

PlayConnect <<https://playgroupaustralia.org.au/national-programs/playconnect>>
Sieť materských centier zameraných na autizmus Playgroup Australia.

My Time <<https://www.mytime.net.au>>
Podporný program pre rodičov a opatrovateľov detí s postihnutím, oneskoreným vývojom alebo chronickým ochorením.

Raising Children Network
<<https://raisingchildren.net.au>>
Informácie založené na výskume o autizme a všeobecnom vývoji dieťaťa.

Raising Children Network Therapy Guide
<<https://raisingchildren.net.au/autism>>

Therapy Connect
<<http://www.therapyconnect.amaze.org.au>>

Referencie

Na vypracovanie tejto brožúry boli použité nasledujúce zdroje.

Barbaro, J. & Dissanayake, C. (2013). Early markers of Autism Spectrum Disorders in infants and toddlers prospectively identified in the Social Attention and Communication Study (SACS). *Autism: International Journal of Research and Practice*, 17, 64-86.

Barbaro, J. & Dissanayake, C. (2010). Prospective identification of Autism in infancy and toddlerhood using developmental surveillance: The Social Attention and Communication Study (SACS). *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 31, 376-385.

Sussman, F. (1999). *More than words*. Toronto: The Hanen Centre.

Rogers, S., Dawson, G. and Vismara, L. (2012). *Early start for your child with autism*. New York: Guilford Publications.

ASDetect <<http://www.asdetect.org>>

Talk With Me Baby <<http://www.talkwithmebaby.org>>

Raising Children Network <<https://raisingchildren.net.au>>